

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΥΝΟΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΦΕΙΛΕΤΗ

Ομιλία του Δρ. Ανδρέα Π. Ποιητή , που εκφωνήθηκε στις 7/10/2022 στο Πανεπιστήμιο Uclan , χωρίς την χρήση γραπτού κειμένου. Γράφτηκε από την οπτικογράφιση μετά την εκφώνηση.

Καλησπέρα σας,

Έντιμε Κύριε Κραμβή, Έντιμοι κύριοι Προέδροι των Δικαστηρίων, Έντιμοι Κύριοι Δικαστές, Κύριε Βωνιάτη, Δρ Πιερίδη, αγαπητοί συνάδελφοι, (δεν θα πω συναδέλφισσες, διότι για εμένα δεν υπάρχει η λέξη συναδέλφισσα), λοιπόν, αγαπητοί συνάδελφοι, κύριοι και κυρίες, αγαπητοί φίλοι και φίλες.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να ευχαριστήσουμε απόψε το Πανεπιστήμιο Uclan που μας παραχώρησε αυτήν την θαυμάσια αίθουσα για την αποψινή μας εκδήλωση. Είναι γνωστό ότι το Πανεπιστήμιο Uclan αφειδώλευτα και συνεχώς προσφέρει για την πρόοδο της επιστήμης.

Θα ήθελα επίσης να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τον Δρα Δημήτριο Χατζηχαμπή, πρώην Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που είχε την ευγενή καλοσύνη να προλογίσει το βιβλίο μου. Είναι γνωστό ότι ο Δρ Χατζηχαμπής διήνυσε μian λαμπρή καριέρα και στο τέλος της πορείας κατέκτησε το ύπατο αξίωμα της δικαστικής εξουσίας. Ο Δρ Χατζηχαμπής πραγματικά ετίμησε την δικαστική έδρα.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω όλους σας για την σημερινή παρουσία, διότι δείχνετε την αγάπη σας προς την επιστήμη την οποία αγάπησα και αγαπώ.

Ευχαριστώ πολύ Στέφανη, ευχαριστώ Χριστάκη, Σταύρο, για τα όσα έχετε πει. Είναι πάρα πολλά και είναι γεγονός ότι αισθάνομαι άσχημα τώρα που τα ακούω.

Θα θελα να ξεκινήσω με κάτι το οποίο είπε ο Rudolf Jhering. Είμαι βέβαιος ότι οι περισσότεροι θα έχετε διαβάσει τον Jhering, γιατί οι περισσότεροι είστε νομικοί. Ποιος ήταν ο Jhering, για όσους δεν ξέρουν. Ο Jhering ήταν ένας εξαιρετος νομικός, Πανεπιστημιακός δάσκαλος και ταυτόχρονα φιλόσοφος του δικαίου. Στο μνημειώδες του έργο «Ο σκοπός εν τω δικαίω» ο Jhering έγραψε: «**δεν υπάρχει Νόμος χωρίς σκοπό και αν Νόμος είναι χωρίς σκοπό δεν είναι Νόμος**». Αυτό σας καλώ να το έχετε συνεχώς στο μυαλό σας ενόσω θα αναπτύσσουμε το θέμα το οποίο θα προσπαθήσω να αναπτύξω απόψε.

Το θέμα το οποίο θα προσπαθήσω να αναπτύξω είναι η **αρχή της εύνοιας προς τον οφειλέτη**.

Γιατί το διάλεξα αυτό το θέμα. Πρώτα απ' όλα γιατί είναι **παρεμφερές** προς το δίκαιο της πτώχευσης. Υπάρχει οφειλέτης και υπάρχει εύνοια προς τον οφειλέτη. Δεύτερο, γιατί αποτελεί εισαγωγή κατά κάποιον τρόπο προς το Δίκαιο της Πτώχευσης, σαν έννοια. Τρίτο, γιατί λέω «η **αρχή** της έννοιας προς τον οφειλέτη»; Για τον λόγο ότι, άμα διεξέλθουμε τις διάφορες κατάσπαρτες διατάξεις περί οφειλετών, θα διακρίνουμε **ένα** πράγμα. Ότι υπάρχει στην πραγματικότητα ένας **κανόνας**, ότι πρέπει να βοηθούμε τον οφειλέτη - πρέπει να βοηθούμε το αδύνατο μέρος.

Να μου επιτρέψετε να ξεκινήσω από τα πιο απλά και σας παρακαλώ ανεχθείτε με για λίγο.

Ξέρουμε όλοι ότι η μάνα όλων των επιστημών είναι η φιλοσοφία. Απ' αυτήν γεννώνται όλες οι επιστήμες. Κάθε επιστήμη διαχωρίζει την ύλη της σε κλάδους, για σκοπούς συστηματικούς και εκμάθησης.

Η επιστήμη της νομικής διαχωρίζει κυρίως σε δημόσιο και ιδιωτικό δίκαιο. Υπάρχουν πολλοί κλάδοι του δημόσιου δικαίου, πολλοί κλάδοι του ιδιωτικού δικαίου. Θα αναφερθώ μόνο σε μερικούς.

Στο δημόσιο δίκαιο ανήκουν μεταξύ άλλων το δημόσιο διεθνές δίκαιο, το οποίο για εμένα δεν είναι δίκαιο, για τον λόγο ότι η συνομολόγηση και προπάντων η εφαρμογή μιας διεθνούς συνθήκης δεν εξαρτάται από οποιαδήποτε ιδέα δικαιοσύνης, αλλά εξαρτάται μόνο από την ισχύ των συμβαλλομένων μερών.

Υπάρχει το συνταγματικό δίκαιο, το οποίο κυρίως αναφέρεται στα όργανα της πολιτείας και τα ατομικά δικαιώματα.

Υπάρχει το διοικητικό δίκαιο, με τις κανονιστικές και ατομικές διοικητικές πράξεις.

Και, επιτρέψτε μου να σταθώ τώρα στο ποινικό δίκαιο. Στο ποινικό δίκαιο η πολιτεία προσπαθεί να χρησιμοποιήσει την ποινή σαν ένα τρόπο για να μπορέσει να κάνει καλύτερη την κοινωνία. Η ποινή διαφέρει από την εκδίκηση και διαφέρει και από την ανταπόδοση. Ξέρουμε όλοι ότι η εκδίκηση διαφέρει και η ίδια από την ανταπόδοση, γιατί και στην ανταπόδοση το κακό το οποίο επιφέρουμε στον δράστη είναι ανάλογο με το κακό το οποίο αυτός επέφερε στο θύμα του. Στην εκδίκηση δεν υπάρχει καμία αναλογία.

Στην ποινή υπάρχουν κάποιες άλλες σκοπιμότητες, τις οποίες έθεσε πρώτος ο Πλάτωνας. Ο Πλάτων είχε πει ότι οι κυριότεροι σκοποί της ποινής πρέπει να είναι η γενική πρόληψη και η ειδική πρόληψη. Η γενική πρόληψη, για να αποτρέψει τους πολλούς από του να διαπράξουν το ίδιο ή οποιαδήποτε άλλα αδικήματα και έτσι να βελτιώσει την κοινωνία και η ειδική πρόληψη για να προσαρμόσει την ποινή, όχι μόνο

προς την βαρύτητα του αδικήματος, αλλά και προς την προσωπικότητα του δράστη, ώστε να τον βελτιώσει.

Σταματώ εδώ για να δω τον σκοπό εν τω δικαίω, τον οποίο ανέφερα. Γιατί ο Jhering δεν είναι τυχαίο που αναφέρθηκε στον σκοπό εν τω δικαίω. Σκοπός είναι να μην έχουμε περιθωριοποιημένα άτομα, αλλά να έχουμε άτομα χρήσιμα, ωφέλιμα και παραγωγικά. Αυτήν την φράση την οποία είπα τώρα θα την δούμε όλοι να μας παρακολουθεί σε όλες τις εκφάνσεις τις οποίες θα προσπαθήσω να αναλύσω υστερότερα σχετικά με τον οφειλέτη.

Θα πρέπει όμως να τονίσω, πριν προχωρήσω να αναλύσω το ποινικό δίκαιο, ότι ο Feuerbach είπε πει ότι, ακόμη και μόνο η πρόβλεψη μιας ποινής στον Νόμο, είναι αρκετή για να διαπαιδαγωγήσει τον κοινωνό, να τον βελτιώσει και να τον εκπαιδεύσει ώστε να μην διαπράττει αδικήματα. Αυτό είναι μία άλλη άποψη.

Ερχόμαστε τώρα στο ιδιωτικό δίκαιο. Στο ιδιωτικό δίκαιο με την σειρά τους έχουμε το ιδιωτικό διεθνές και έχουμε το ενοχικό, το εμπράγματο, το οικογενειακό με τις περιουσιακές και τις προσωπικές σχέσεις, το κληρονομικό, το ασφαλιστικό, το ναυτικό, το δίκαιο των εταιρειών, των εμπορικών σημάτων, της πνευματικής ιδιοκτησίας. Την δεσπόζουσα όμως θέση, όπως ξέρουμε όλοι, την κατέχει το ενοχικό.

Τι είναι ενοχή. Πότε προέκυψε η ενοχή. Υπήρχε και παλαιότερα; Θα μου επιτρέψετε να χρησιμοποιήσω λίγους λατινικούς όρους. Έχω συνηθίσει να κινούμαι με αυτούς από τον καιρό που ήμουν φοιτητής. Οι Ρωμαίοι έλεγαν ότι *obligatio est vinculum iuris quo necessitate adstringimur alicuius solvendae rei secundum iura nostrae civitatis*

Αυτό το πήραν οι Βυζαντινοί μετά στο Βυζάντιο και το έκαναν ότι «ενοχή εστί δεσμός δικαίου δι ού τις υποχρεούται καταβάλλειν το εποφειλόμενον κατά τους της ημετέρας Πολιτείας Νόμους. Τι είναι λοιπόν ενοχή; Η ενοχή είναι όπως η ενοχή του Ποινικού Δικαίου; Ασφαλώς όχι. Η ενοχή είναι μία σχέση μεταξύ δύο προσώπων. Το ένα πρόσωπο μπορεί να είναι ακόμη και η Πολιτεία, όταν δεν εμφανίζεται σαν *imperium*. Ο ένας υποχρεούται δυνάμει αυτής της σχέσης να δώσει ή να κάνει κάτι στον άλλον, πχ χρήματα, αντικείμενα, εργασία, (*do ut das* ή *do ut facias*) και αυτό θα το κάνει και θα κριθεί σύμφωνα με τον Νόμο της πολιτείας.

Τώρα τι γινόταν στην Ρώμη; Στην αρχαία Ρώμη; Το εξετάζουμε για να δούμε ποια ήταν η θέση του οφειλέτη και πρέπει να δούμε από πού ξεκινήσαμε και πού έχουμε καταλήξει. Στην αρχαία Ρώμη, όταν ο οφειλέτης δεν κατόρθωνε να αποπληρώσει το χρέος του εγκαίρως, γινόταν δέσμιος του δανειστή του. Ο δανειστής τον είχε σκλάβο του. Ως σκλάβος ήταν *res*. *Res* σημαίνει τα πράγματα και επομένως ως *res* υπέκειτο στην πλήρη εξουσία του δανειστή του, ο οποίος είχε επ' αυτού δικαίωμα ζωής και θανάτου (*ius vitae necisque*).

Αυτή η κατάσταση ήταν άθλια. Όμως, ήταν κάτι το οποίο είχε τον σκοπό του. Γιατί, ποιος ήταν ο σκοπός των αρχαίων Ρωμαίων; Να κάνουν μία πολιτεία απόλυτα πειθαρχημένη και με αυτήν την πειθαρχία να κατορθώσουν να κυβερνήσουν όλην την τότε γνωστή Μεσόγειο και τις χώρες της και να επιβάλουν την *rex romana* σ' αυτήν.

Με αυτήν την πειθαρχία όμως, ήταν μια κατάσταση απάνθρωπη προς τους δανειστές και έπρεπε να αλλάξει. Γι' αυτό υπήρξαν φωτεινά μυαλά, όπως ήταν ο Παπινιανός, ο Ουλπιανός, ο Παύλος, ο Γάιος και ο Μοδεστίνος οι οποίοι άρχισαν να σχολιάζουν τις *leges*. Τι είναι οι *leges*. Η λέξη είναι *lex* στα λατινικά και στον πληθυντικό είναι *leges*. Άρχισαν να σχολιάζουν λοιπόν τους Νόμους, τις *leges*, και δημιούργησαν σιγά σιγά το *ius*, το δίκαιο. Είναι με τέτοιο τρόπο που εργάσθηκαν, ώστε σιγά σιγά δημιουργήθηκε μία τρομακτική απόσταση μεταξύ του *ius* και των *leges*, η οποία χαρακτηρίστηκε σαν χάος και αβεβαιότητας. Γι' αυτό και ο Ιουστινιανός, θα δούμε αργότερα, όχι, απόψε, πιθανόν σε μιαν άλλη ομιλία, ο Ιουστινιανός υστερότερα θέλησε να κάνει την δική του Νομοθεσία, τις Εισηγήσεις, τον Κώδικα, τον Πανδέκτη και τις Νεαρές.

Όμως το σοβαρότερο στοιχείο το οποίο βοήθησε ώστε να απαλλαγούμε από αυτήν την κατάσταση ήσαν οι δικαστές, οι πραίτορες. Και εκείνοι, σαν τους σημερινούς δικαστές ήταν. Δεν ανέχονταν την αδικία. Γι' αυτό εισήγαγαν τον θεσμό της επιείκειας. Για την οποία ελέγεται ότι *aequitas est quodum praetores introduxerunt ad inveniendi vel supplendi vel corrigendi iuris civilis gratias*. Δηλαδή η επιείκεια είναι εκείνη την οποία εισήγαγαν οι δικαστές για να ερμηνεύσουν, ή να συμπληρώσουν, ή ακόμη και να διορθώσουν το *ius civilis*, που ήταν το αστικό δίκαιο. Βλέπουμε λοιπόν ότι η επιείκεια ξεκίνησε από την Ρώμη για να ξεφύγουν από εκείνη την σκληρή κατάσταση στην οποία ήταν δυνατό να βρεθεί ο οφειλέτης.

Η *aequitas* υστερότερα έγινε *equity* στην Αγγλία και το έχουμε και σήμερα στην Κύπρο. Βεβαίως θα μου πείτε. Αυτά άλλαξαν αυθημερόν; Να σας θυμίσω ότι οι φεουδάρχες στον μεσαίωνα είχαν τέτοια δικαιώματα, που, σύμφωνα με ορισμένες πηγές, δευτερογενείς, όχι πρωτογενείς, είχαν ακόμη και το *ius prima noctis*, δηλαδή όταν παντρευόταν κάποιος δουλοπάροικος τους, είχαν το δικαίωμα να κοιμηθούν με την νύφη την πρώτη νύχτα αυτοί.

Αντιλαμβάνεσθε ότι και αυτό είχε τον σκοπό του, γιατί τότε ο μονάρχης ήθελε να έχει φεουδάρχες δυνατούς, που να μπορούν να επιβάλλονται στους δουλοπάροικους τους, οι οποίοι εδούλευαν γι' αυτούς, ούτως ώστε ο μονάρχης να έχει την κυριαρχία επί όλης της χώρας.

Και ερχόμαστε τώρα στην Κύπρο να δούμε πώς ξεφύγαμε από αυτά. Να μου επιτρέψετε να κάνω ένα μικρό ερανοισμό, ένα μικρό περιδιάβασμα στην Κυπριακή Νομοθεσία.

Θα ξεκινήσω πρώτα απ' όλα από τις Συμβάσεις.

Όταν παρουσιασθεί μιά σύμβαση στο Δικαστήριο, το Δικαστήριο έχει καθήκον να την εφαρμόσει. Για να την εφαρμόσει πρέπει να την ερμηνεύσει. Πολλές φορές ένας όρος είναι δυνατόν να είναι δεκτικός διαφόρων ερμηνειών. Το Δικαστήριο θα καταφύγει αναγκαστικά στους Κανόνες ερμηνείας. Μεταξύ αυτών των κανόνων ερμηνείας είναι και ο κανόνας *contra proferentem*. Τι σημαίνει *contra proferentem*; Ότι, αν υπάρχουν δύο δυνατές ερμηνείες και η μία είναι εναντίον του δυνατού μέρους, τότε το Δικαστήριο θα ακολουθήσει την πιο επιεική για το αδύνατο μέρος ερμηνεία, δηλαδή εναντίον του μέρους που επέβαλε τον όρο. Αυτές είναι συμβάσεις που μπορούμε να βρούμε με την ΑΗΚ, την ΑΤΗΚ, τις ασφαλιστικές εταιρείες, τις ναυτιλιακές εταιρείες, κτλ..

Ύστερα, υπάρχει κάτι άλλο. Αν ένας οφειλέτης οφείλει στον ίδιο δανειστή διάφορα ποσά από διάφορες συμβάσεις και θέλει να καταβάλει μιά δόση, το δικαίωμα να επιλέξει έναντι ποιας οφειλής θα καταβληθεί αυτό το ποσό το έχει αποκλειστικά ο οφειλέτης. Γιατί κάποιες από τις συμβάσεις μπορεί να έχουν αυστηρότερους όρους, οπότε ο οφειλέτης πιθανόν να θέλει να αποφύγει πλέον και να εξοφλήσει **εκείνη** την οφειλή, για να ξεφύγει από τους δύσκολους όρους.

Ύστερα, υπάρχει το θέμα της ποινικής ρήτηρας. Η ποινική ρήτρα είναι ένας όρος μέσα σε μια σύμβαση ο οποίος προνοεί ότι, εάν ένα από τα δύο μέρη δεν εκπληρώσει κάποιον άλλον όρο της σύμβασης, τότε το υπαίτιο μέρος θα πρέπει να καταβάλει στο αναίτιο μέρος ένα εξαιρετικά ψηλό ποσό δίκην τιμωρίας. Αυτό βέβαια θα το επιβάλει ο δυνατός στον αδύνατο. Γι' αυτόν τον λόγο η ποινική ρήτρα είναι άκυρη. Αντίθετα, εκείνο το οποίο επιτρέπεται, είναι να συμφωνήσουν εκ των προτέρων ένα συγκεκριμένο ποσό σαν αποζημιώσεις, γιατί εδώ δεν εκμεταλλεύεται ο ένας τον άλλον.

Επίσης, υπάρχουν και οι καταχρηστικές ρήτρες οι οποίες θεωρούνται άκυρες.

Φεύγω από το δίκαιο των συμβάσεων και πάω στην Δικονομία. Ο δανειστής αποφασίζει να εγείρει μίαν αγωγή. Θα πρέπει να αποφασίσει σε ποιο Δικαστήριο θα την καταχωρήσει. Θα πρέπει λοιπόν να εξετάσει ποιο Δικαστήριο έχει την αρμοδιότητα. Αρμοδιότητα είναι η εξουσία ενός Δικαστηρίου να επιληφθεί μιας υπόθεσης και να την εκδικάσει. Και είναι καθ' ύλην ή *original*, ή κατά τόπο, η οποία λέγεται και *δωσιδικία*.

Η κατά τόπον αρμοδιότητα κρίνεται επί τη βάσει πολλών παραγόντων, ένας από τους οποίους είναι ο τόπος κατοικίας του **οφειλέτη**, όχι του δανειστή, **του οφειλέτη και μόνο**. Γιατί γίνεται αυτό. Για να μην αναγκάζεται ο οφειλέτης για υπόθεση, η οποία δεν ξεκίνησε με δική του πρωτοβουλία, να παρουσιάζεται σε άλλο Δικαστήριο και να ταλαιπωρείται πηγαίνοντας 2, 3 φορές για να υπερασπισθεί. Αυτό είναι μια πρόνοια

προς όφελος του οφειλέτη. Εδώ θα πρέπει να κάνω μιά παρένθεση. Ο Νόμος Περί Οικογενειακών Δικαστηρίων λέει ότι η αίτηση διαζυγίου είναι δυνατόν να καταχωρηθεί είτε στον τόπο κατοικίας του καθ' ου η αίτηση είτε στον τόπο κατοικίας του αιτητή. Εδώ υπάρχει μία διαφορά ότι σ' αυτήν την περίπτωση πιθανόν ο **αιτητής** να είναι **εκείνος** ο οποίος είναι ο ταλαιπωρημένος. Γι αυτό μας παρέχει αυτήν την ευχέρεια.

Προχωρούμε τώρα παρακάτω. Έχουμε την δυνατότητα του εναγομένου, του οφειλέτη, να εγείρει την ένσταση της παραγραφής. Τι είναι η παραγραφή. Παραγραφή είναι η απώλεια του δικαιώματος του δανειστή να παρουσιάσει στο Δικαστήριο μια υπόθεση του για εκδίκηση, λόγω παρόδου του χρόνου. Στην Κύπρο έχουμε τον Νόμο 66(1)/12 Περί Παραγραφής Αγωγήμων Δικαιωμάτων. Ο Νόμος αυτός καθορίζει, ανάλογα με την φύση των δικαιωμάτων, πότε παραγράφεται το κάθε είδος δικαιώματος. Όμως, θα πρέπει εδώ να διορθώσω το εαυτό μου. Δεν παραγράφεται το ίδιο το δικαίωμα. Εκείνο που παραγράφεται είναι η αξίωση. Γιατί ξέρουμε ότι ένα δικαίωμα έχει δύο μέρη. Το ένα μέρος είναι η ουσία του, το περιεχόμενο του, η φύση του και το άλλο μέρος η εξουσία που παρέχει στον δικαιούχο να αποταθεί στο Δικαστήριο και να ζητήσει θεραπεία επί τη βάση αυτού του δικαιώματος.

Εκείνο που παραγράφεται, λοιπόν, είναι η αξίωση. Γι' αυτόν τον λόγο μία παραγεγραμμένη αξίωση, παρά το ότι είναι παραγεγραμμένη, εξακολουθεί να παρέχει το δικαίωμα σε κάποιο δανειστή να ασκήσει το δικαίωμα της επίσεσης. Επομένως, το δικαίωμα εξακολουθεί να υπάρχει. Βεβαίως ξέρετε όλοι ότι, εκτός από το δικαίωμα παραγραφής, υπάρχει και το *laches*, από την επιείκεια, την οποία, όπως είπαμε, ξεκίνησαν οι Ρωμαίοι.

Πάμε τώρα στο Δικαστήριο. Υπάρχουν και εκεί Διατάξεις οι οποίες βοηθούν και δείχνουν την εύνοια προς τον οφειλέτη.

Το **βάρος αποδείξεως** το έχει ο ενάγων, εκείνος ο οποίος αξιώνει κάτι εναντίον του άλλου. Πρέπει **εκείνος** να αποδείξει στο Δικαστήριο ότι έχει δίκαιο για να κερδίσει την υπόθεση του. Εάν δεν το αποδείξει στο ισοζύγιο των πιθανοτήτων στο Δικαστήριο, θα την χάσει. Υπάρχει όμως και κάτι άλλο, το οποίο είναι απόρροια αυτού. Ποια είναι η απόρροια; Πρέπει να παρουσιάσει μαρτυρία. Αυτό το γεγονός δίνει ένα περαιτέρω δικαίωμα στον οφειλέτη, γιατί μπορεί να ακούσει όλη την μαρτυρία την οποία έχει παρουσιάσει ο ενάγων και να κανονίσει την δική του, να την προσαρμόσει ούτως ώστε να αντικρούσει την μαρτυρία την οποία παρουσίασε ο ενάγων.

Ερχόμαστε τώρα μετά την απόφαση. Μετά, την απόφαση που έχει εκδοθεί προσπαθούμε να την εκτελέσουμε. Πρώτα απ' όλα η απόφαση πρέπει να είναι εκτελεστή. Τι σημαίνει αυτό. Η απόφαση αποτελείται από 2 μέρη. Το ένα μέρος είναι η απόφαση. Λέξη την οποία χρησιμοποιεί ο έντιμος δικαστής του Ανωτάτου

Δικαστηρίου κ. Σάντης και θα μου επιτρέψει να την χρησιμοποιήσω και εγώ. Είναι η απόφαση με την οποία αποφαινεται το Δικαστήριο περί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών επί του επίδικου θέματος. Αυτό υπάρχει για πάντα και είναι το δεδικασμένο.

Το άλλο σκέλος της απόφασης είναι η δυνατότητα να εκτελεσθεί.

Δηλαδή να ληφθούν μέτρα για ικανοποίηση του εξ' αποφάσεως δανειστή. Η απόφαση λοιπόν πρέπει να είναι εκτελεστή. Εκτελεστή δεν είναι για πάντα. Δεδικασμένο υπάρχει για πάντα, **εκτελεστή**, όμως, είναι μόνο για ορισμένα χρόνια. Ήταν 6 χρόνια κάποτε, τώρα έγιναν 10 χρόνια. Μετά από αυτήν την περίοδο πρέπει ο εξ' αποφάσεως δανειστής να απευθυνθεί στο Δικαστήριο και να ζητήσει ανανέωση. Λάθος κάνουμε όλοι οι δικηγόροι, συμπεριλαμβανομένου και του γραφείου μου. Ζητούμε ανανέωση της απόφασης. Ανανέωση της **εκτελεστότητας της απόφασης** πρέπει να ζητούμε, γιατί η απόφαση δεν είναι όλη που χρειάζεται ανανέωση. Εν πάση περιπτώσει, αυτό είναι κάτι το οποίο γίνεται εύκολα. Προχωρούμε στην εκτέλεση. Θα προχωρήσουμε με κάποιο τρόπο. Με κατάσχεση κινητών. Υπάρχουν όμως κινητά που δεν είναι κατασχεσίμα και αυτό γίνεται για να βοηθήσουμε τον εναγόμενο εις την προσωπική, οικογενειακή και επαγγελματική του ζωή. Γι' αυτόν τον λόγο υπάρχουν τα μη κατασχεσίμα κινητά, των οποίων ο κατάλογος συνεχώς διευρύνεται. Αυτό είναι εύνοια και πάλι προς τον οφειλέτη.

Προχωρούμε στα ακίνητα. Πάμε να εκποιήσουμε ένα ακίνητο, αλλά δεν μπορούμε να εκποιήσουμε όλα τα ακίνητα. Το σπίτι το οποίο χρειάζεται ο ίδιος με την οικογένεια του δεν μπορούμε να το εκποιήσουμε, εκτός αν είναι ενυπόθηκο, που σημαίνει ότι ο ίδιος αποδέχθηκε να υπάρχει δυνατότητα στον δανειστή να το εκποιήσει. Γι' αυτό και είναι δυνατόν να εκποιηθεί. **Ο ίδιος** το αποδέχθηκε. Κατά τα άλλα ,όμως, προστατεύουμε την οικογενειακή εστία. Όμως, εδώ πρέπει να προσέξουμε κάτι. Στην πραγματικότητα η προστασία είναι **προσωπική**, για τον ίδιο τον οφειλέτη. Ούτε για την οικογένεια του είναι, ούτε για το σπίτι, γιατί για το σπίτι μπορούμε να βάλουμε ΜΕΜΟ και, όταν πεθάνει ο οφειλέτης, να εισπράξουμε.

Ερχόμαστε τώρα στην αίτηση μηνιαίων δόσεων. Είναι δυνατόν ο εξ' αποφάσεως δανειστής να απευθυνθεί στο Δικαστήριο για να λάβει διάταγμα που να διατάσσει τον εναγόμενο να καταβάλλει το ποσό της οφειλής του με μηνιαίες δόσεις. Εάν δεν το καταβάλλει, κάποτε υπήρχε μία απλή αίτηση φυλακίσεως. Τώρα δεν επιτρέπεται η αίτηση φυλακίσεως. Πρέπει να προχωρήσουμε με ποινική υπόθεση καταδολίευσης, κάτι το οποίο ανεβάζει το απαιτούμενο επίπεδο της απόδειξης.

Τώρα υπάρχουν και κάποιοι δικαστές, οι οποίοι πιστεύω ορθά πράττουν, που όταν το ποσό είναι τεράστιο και δεν είναι δυνατόν να αποπληρωθεί με δόσεις, δεν εκδίδουν διάταγμα μηνιαίων δόσεων. Τι σημαίνει αυτό και γιατί γίνεται. Διότι με ένα τέτοιο διάταγμα που δεν θα μπορεί να φέρει αποτέλεσμα εξόφλησης, θα καταλήξουμε να

έχουμε ένα οφειλέτη ο οποίος θα είναι σκλάβος για όλη του την ζωή. Αλλά είπαμε, το δίκαιο δεν θέλει περιθωριοποιημένα πρόσωπα. Θέλει χρήσιμους, ωφέλιμους και παραγωγικούς ανθρώπους.

Τώρα, εκτός από αυτόν τον Νόμο, τον δικό μας Αστικό Νόμο, υπάρχουν και άλλοι Νόμοι οι οποίοι δείχνουν την εύνοια προς τον οφειλέτη.

Υπάρχει ο Νόμος 23/83 Περί Ελέγχου Ενοικιάσεων. Εκεί ο Νομοθέτης έκρινε ότι ορισμένα άτομα τα οποία είναι πιο αδύνατα από άλλα, πρέπει να προστατευτούν. Και πώς θα προστατευτούν; Με το να μην μπορεί να τους έξωση ο ιδιοκτήτης οποτεδήποτε, ή να μην μπορεί να αυξήσει το ενοίκιο τους οποτεδήποτε. Ο λόγος είναι διότι αυτά τα άτομα είναι πιο αδύνατα κατά τεκμήριο. Κατά τεκμήριο, ο ενοικιαστής είναι πιο αδύνατος οικονομικά. Γι' αυτό τον λόγο ο νομοθέτης θέλει να τον βοηθήσει. Και δεν θέλει να βοηθήσει όλους τους ενοικιαστές. Θέλει και πάλι να βοηθήσει εκείνους που κατά τεκμήριο είναι πιο αδύνατοι. Γι' αυτό δεν προστατεύει εκείνους που είναι ενοικιαστές νεόδμητων υποστατικών, αλλά εκείνους οι οποίοι είναι ενοικιαστές πιο παλιών υποστατικών, τα οποία έχουν χαμηλότερο ενοίκιο. Αυτή είναι η σκέψη του νομοθέτη. Αφήνω αν είναι σωστή ή όχι, δεν είναι αυτό που κρίνω τώρα. Κρίνω απλώς το γεγονός ότι δείχνει εύνοια προς την αδύνατη πλευρά.

Και ποιους είναι που προστατεύει; **Πρώτα** από όλα για να προστατευθεί ένας, όπως ξέρετε, πρέπει να είναι Κύπριος υπήκοος ή πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **Δεύτερον**, πρέπει να ενοικιάσει υποστατικό το οποίο θα πρέπει να είναι ενοικιοστασιακό. Ποια υποστατικά είναι ενοικιοστασιακά. Είναι εκείνα που βρίσκονται εντός των περιοχών τις οποίες έχει καθορίσει στο διάταγμα του ημερ. 30/11/07 το Υπουργικό Συμβούλιο. Αυτά προστατεύονται ως ενοικιοστασιακά υποστατικά. Αλλά πότε; όταν αυτά έχουν ανεγερθεί πριν από την 1/01/2000 και έχουν προσφερθεί για πρώτη φορά προς ενοικίαση πριν από αυτήν την ημερομηνία. Τι συμβαίνει τότε. Ο ενοικιαστής συνάπτει μια σύμβαση ενοικίασης και είναι συμβατικός ενοικιαστής. Μόλις λήξει η ενοικίαση του γίνεται ενοικιοστασιακός ενοικιαστής. Προσέξτε, ο ενοικιοστασιακός ενοικιαστής κατά τον Νόμο δεν αποκτά δικαίωμα, ο Νόμος δεν θέλει τόση προστασία. Ο Νόμος θέλει απλώς να τον προστατεύσει από την έξωση και από το πιο ψηλό ενοίκιο. Γι' αυτόν τον λόγο τι κάνει. Αυτή η κατάσταση μετά την λήξη και τον τερματισμό της συμβατικής ενοικίασης είναι μια **κατάσταση**, ένα status of irremovability, όχι δικαίωμα. Γι' αυτόν τον λόγο δεν μπορεί ο ενοικιαστής ούτε να μεταβιβάσει αυτό το status ούτε να το εκχωρήσει.

Προστατεύεται και από την αύξηση για τον λόγο ότι μια αύξηση κατά τον ιδιοκτήτη θα μπορούσε να τον εξώσει. Έτσι έχουμε δύο προστασίες. Η μία είναι για να μην εξωστεί ο ενοικιαστής εκτός αν συντρέξει ένας από τους λόγους ειδικά που αναφέρει ο Νόμος στο Άρθρο 11. Η δεύτερη ότι, για να δοθεί αύξηση πρέπει να αποφασίσει το Δικαστήριο, η απόφαση να είναι σύμφωνα με το Υπουργικό διάταγμα (το οποίο σήμερα είναι μηδενική αύξηση) το οποίο Υπουργικό διάταγμα δεν μπορεί να

προνοήσει για αύξηση από 14% κάθε 2 χρόνια. Αυτό είναι προστασία και εύνοια προς τον οφειλέτη προς το αδύνατο μέρος.

Υπάρχουν επίσης Νομοθεσίες μετά την κρίση του 2013, οι οποίες και πάλι βοήθησαν και έδωσαν εύνοια προς τον οφειλέτη. Μια τέτοια Νομοθεσία είναι ο Νόμος Περί Αφερεγγυότητας Φυσικών Προσώπων, ο οποίος έχει τίτλο ότι είναι προσωπικά σχέδια αποπληρωμής και διάταγμα απαλλαγής οφειλών. Ο Νόμος 65(i)/15. Για εμένα είναι κρίμα, ήδη από την επικεφαλίδα, τον τίτλο του Νόμου να γίνεται ένα λάθος. Το Διάταγμα λέει «απαλλαγή οφειλών». Είναι δυνατόν να απαλλάσσονται οι οφειλές; Εκείνοι που απαλλάσσονται είναι οι οφειλέτες από τις οφειλές. Οι οφειλές είτε εξοφλούνται, είτε διαγράφονται. Απαλλάσσεται η οφειλή; Είναι κρίμα να εκφράζεται με αυτόν τον τρόπο ο Νόμος. Και στον Νόμο Περί Πτωχεύσεως, στο βιβλίο μου, είχα την ευκαιρία να σχολιάσω πάρα πολλά λάθη τα οποία έχει κάνει ο Νόμος και μάλιστα ένα από αυτά είναι σχετικά με την πτωχευτική ειδοποίηση, που μπορεί να δημιουργήσει και θέματα για το αν πρέπει να εκδίδεται σε αυτές τις περιπτώσεις διάταγμα, ή αν δεν πρέπει να εκδίδεται διάταγμα πτώχευσης.

Υπήρξαν και άλλες Νομοθεσίες, περί αναστολής εκποιήσεως ενυπόθηκων κτημάτων, περί εγκλωβισμένων πιστωτών κτλ..

Καταλήγουμε στην πτώχευση για την οποία δεν θα μιλήσω εγώ. Θα πω δυο λόγια μόνο. Για την πτώχευση θα μιλήσει ο φίλτατος Δώρος. Η πτώχευση τι είναι. Η πτώχευση είναι ένας θεσμός ο οποίος πλήττει την οικονομική κατάσταση και την ηθική υπόσταση του πτωχεύσαντος.

Πώς λειτουργεί η πτώχευση; Για να ξέρουμε πώς λειτουργεί η πτώχευση πρέπει να αντιληφθούμε πώς λειτουργεί η εκτέλεση μιας απόφασης όταν γίνεται από πιστωτές, οι οποίοι έχουν ήδη απόφαση στα χέρια τους.

Αν λοιπόν εναντίον του ίδιου προσώπου έχουμε 2 ή 3 ή 4 ή περισσότερους εξ' αποφάσεως πιστωτές, εκείνος ο οποίος θα λάβει πρώτος μέτρα εκτέλεσης, **εκείνος** θα ικανοποιηθεί πρώτος από την περιουσία του οφειλέτη. Αν δεν μείνει τίποτα, ο δεύτερος δεν θα ικανοποιηθεί. Πρέπει πρώτα να ικανοποιηθεί ο πρώτος και να παραμείνει υπόλοιπο. Με τον ίδιο τρόπο θα γίνει και με τον τρίτο ή τον τέταρτο κτλ.

Αντίθετα, στην πτώχευση έχουμε δύο κατηγορίες πιστωτών. Η μια κατηγορία είναι οι εξασφαλισμένοι πιστωτές και η άλλη είναι οι ανεξασφάλιστοι.

Οι εξασφαλισμένοι πιστωτές έχουν ένα προνομιακό δικαίωμα το οποίο τους παραχώρησε ο οφειλέτης σε χρόνο ανύποπτο. Αυτό το προνομιακό δικαίωμα είναι επί ενός περιουσιακού στοιχείου που τους έδωσε και τους παρέχει το δικαίωμα να εκποιήσουν αυτό το περιουσιακό στοιχείο και να ικανοποιηθούν προνομιακά από το εκπλειστηρίασμα. Αν περισσέψει οποιοδήποτε ποσό, αφού ικανοποιηθούν, το

περίσσευμα μεταφέρεται στην πτωχευτική περιουσία, προστίθεται στην άλλη πτωχευτική περιουσία και ικανοποιεί τους υπόλοιπους πιστωτές μαζί με την υπόλοιπη περιουσία του πτωχεύσαντος. Αν, αντίθετα, δεν αρκεί για να ικανοποιήσει την απαίτηση του εξασφαλισμένου πιστωτή, τότε ο εξασφαλισμένος πιστωτής παίρνει όλο το εκπλειστηρίασμα και για το υπόλοιπο του αναγγέλλεται και επαληθεύει στην πτώχευση και θα ικανοποιηθεί αναλόγως με τους ανεξασφάλιστους πιστωτές.

Τώρα θα μου πείτε υπάρχει εδώ εύνοια προς τον οφειλέτη; Και μάλιστα αφού μπορούν να εκποιήσουν στην πτώχευση ακόμη και το σπίτι του; Ναι, υπάρχει εύνοια. Γιατί πρώτα απ' όλα ξέρουμε ότι υπάρχει και η αποκατάσταση, η οποία γίνεται είτε κατόπιν αιτήσεως είτε αυτοδικαίως μετά από 3 χρόνια από την ημέρα που εξεδόθη το διάταγμα. Κυρίως όμως μετά την κήρυξη της πτώχευσης, ο πτωχεύσας δικαιούται να εργαστεί, και οποιαδήποτε μεταπτωχευτική περιουσία του ανήκει. Αν αντίθετα έχει παραμείνει υπόλοιπο από την περιουσία, του το επιστρέφουν πίσω. Άρα ναι, υπάρχει εύνοια.

Εδώ θα σταματήσω για να πω ότι πολλές φορές θεωρείται ότι η πτώχευση είναι οιονεί ποινική διαδικασία. Με όλο το σέβας, και ξέρετε ότι πάντα έχω μεγάλο σέβας προς τις αποφάσεις των Δικαστηρίων, διαφωνώ. Δεν είναι οιονεί ποινική διαδικασία, δεν βλέπω πού είναι το ποινικό στοιχείο. Δεν υπάρχει οποιοδήποτε αδίκημα με το να κηρυχθεί κάποιος σε πτώχευση. Μέσα από την πτώχευση είναι δυνατόν να διαπραχθούν αδικήματα. Αλλά τέτοια αδικήματα είναι δυνατόν να διαπραχθούν και στον γάμο και στην εκκαθάριση και παντού. Πρέπει λοιπόν να υπάρξει ένας ξεχωριστός *actus reus* μαζί με την απαιτούμενη *mens rea*. Αγαπητοί συνάδελφοι, εδώ να μου επιτρέψετε, επειδή έχω ακούσει πολλές φορές λανθασμένα να χρησιμοποιείται το άρθρο για τους δύο αυτούς όρους, παρακαλώ να έχετε υπόψη ότι ο *actus reus* είναι αρσενικό και είναι η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος και η *mens rea* είναι θηλυκό. Αυτό είναι απλώς μια παρένθεση.

Τώρα θα με ρωτήσετε. Αυτή η εύνοια προς τον οφειλέτη θα συνεχίσει να διευρύνεται; Η απάντηση είναι όχι. Επειδή υπάρχουν πάντα 2 αναχώματα. Το ένα είναι νομικό και το άλλο είναι οικονομικό. Στο πρώτο, δεν μπορεί να είναι τέτοια η ευρύτητα της εύνοιας που να καταστρατηγεί τα συνταγματικά δικαιώματα του πιστωτή. Και το οικονομικό είναι ότι πρέπει να είναι τόση η εύνοια, ώστε να υπάρχουν πάντα υποψήφιοι πιστωτές. Γιατί μιλήσαμε, ξεκινώντας με τον Jhering, για τον σκοπό εν τω δικαίω και λέγαμε συνεχώς ότι σκοπός του Νόμου είναι πάντοτε να διατηρεί ένα οφειλέτη ο οποίος να μην είναι περιθωριακός, να είναι χρήσιμος, ωφέλιμος και παραγωγικός.

Όμως ο Νομοθέτης και η κοινωνία θέλουν και ένα πιστωτή που να είναι μη περιθωριακός, χρήσιμος, ωφέλιμος και παραγωγικός. Και επιπροσθέτως, έτοιμος να δώσει τα χρηματά του, διότι διαφορετικά θα σταματήσουμε την πρόοδο.

Με αυτά τα οποία προσπάθησα να σας πω, νομίζω πως έχω ανοίξει τον δρόμο προς τον φίλο μου τον Δώρο για να αναφερθεί στο βιβλίο.

Ευχαριστώ που με ακούσατε.

Δρ. Ανδρέας Π. Ποιητής